

описивати обичаје и све што се у народу говори и чује. Од свачега овога ја сам подоста донио у Беч у глави, које што сам још из куће очине запамтио, које што сам послје којегадје по народу слушао; али сам онда почео записивати и оно што сам знао, и оно што сам наново чујао и дознавао. Ради народнијех пјесама ишао сам неколика пута у Србију, а ради језика путовао сам преко Славоније у Хрватску, Далмацију, Дубровник, Боку Которску и Црну гору; него ми је остала велика рана на срцу, што нијесам могао отићи у Босну, Херцеговицу, Косово, Метохију и у сву стару Србију, како ради овога мојега посла тако и да видим, докле се у Арнаутској и у Македонији говори језик наш и гдје су и какве су праве границе између језика Српскога и Бугарскога. Ја сам о овоме путу једнако мислио и доста пута се на њ спремао, али су сметње толике биле, да се нијесу могле надвладати. За пјесме, приповјетке и обичаје могао сам и питати кога, али за ријечи и пословице не може човјек питати никога, него ваља чекати док се у разговору што не чује. За то сам ја једнако уза се носио (као и сад још што носим) хартије и плајваз, па како сам гдје што чуо што нијесам знао или што сам мислио да немам написано, одмах сам записивао. За то сам свуда гледао, да се налазим гдје људи много говоре, а често сам и сам заметао разговоре о различнијем стварма, да бих за себе што ново могао чути; у Дубровнику сам ишао много пута у вече у просту крчму иза града гдје комардари, понајвише Херцеговци из оближњијех села, пију и пјевају уз гусле, и пјевачима сам плаћао по коју чашу вина, да би једнако пјевали, јер сам ја због ријечи свуда радо слушао и оне пјесме које нијесу биле лијепе да би се писале за штампање.

Будући да је моја брига и намјера била, да се покаже народни језик какав је и да би се читатељ управо могао ослонити, да заиста овако народ говори као што ја кажем, за то сам волио много народнијех ријечи изоставити (јер сам знао да их и онако све не могу покупити), него ли међу њих узети једну, које народ не говори. Кад сам какву особиту ријеч чуо, не само што сам биљежио гдје сам је чуо или, по ономе од кога сам је чуо, гдје се говори, него сам се још старао дознати, да ли је она заиста онамо код више људи позната и даки се баш онако изговара као што сам ја ја чуо. Ако сам гдје чуо, да само један човјек или двојица говори какву ријеч изврнуто, таковијех ријечи нијесам писао; али ако сам гдје нашао, да много људи у читавоме каквом крају говоре какве ријечи изврнуто, такве сам ријечи писао, као н. пр. у Хрватској што се говори *котач* мјесто *точак*, у Црној гори *јемљеш* мјесто *лемеш*, у Босни *селдо* мјесто *седло*, око Ријеке *замк* мјесто *јазик*, у Задру, а може бити и по свему народу нашем, *акримандрит* мјесто *архимандрит*, и т. д. Ове и остале оваке ријечи ја нијесам за то у Рјечник узео, да би их списатељи наши у књигама

писали, него само да се види како народ ријечи изврће (оваковијех се примјера налази и у староме Славенском језику. н. пр. *алдита* и *ладита*, а и у Рускоме и у Српском према Славенскоме н. пр. *длань* и *ладонь*, *албчнь* и *лачан*, *юмила* и *моила* и т. д.). Писао сам и ријечи туђе, које се у народу говоре, али сам уза њих додавао и Српске, за које сам знао да се говоре; и што сам налазио да је која туђа ријеч више изврнута и посрбљена, то сам је радије писао, као н. пр. што је од њемачке ријечи *werben* начињено *врбовати* и по том *врбовка* мјесто *Werbung* (да сам знао да ће моји непријатељи и оваке ријечи узети међу узроке за које Рјечник мој ваља забранити, ја бих кад се књига штампала побљежио их више, а сад не могу да падну на ум; ви пак ако Рјечник редом ушчитате наћи ћете их ласно). За које сам ријечи мислио да су Турске, назначивао сам их звјездицом, али може бити да сам у томе гдје и погрјешно, метнувши звјездицу код оне која није Турска а не метнувши код оне која је Турска. У Српском језику имају нека мала нарјечија, која сам ја најпослије назвао: *источно*, *јужно* и *западно*, н. пр. по источноме каже се *дете*, по јужноме *дијете*, а по западноме *дите*; тако по источноме *деца*, по јужноме *дјеца* и *ђеца*, а по западноме *дица*; тако по источноме *сејати*, а по јужноме и по западноме *сијати*. Истина, да западнијем нарјечијем говоре највише људи закона Римскога, али једно што међу њима има гдјешто људи и нашега закона који тако говоре, као н. пр. у Далмацији и у Србији у нахији Соколској, а у Босни и Турскога; а друго што ја у писању Рјечника нијесам гледао кошта вјерује, него како ко говори; а будући да је главна намјера мојега посла била да се позна језик по свему народу; за то сам у рјечник узео ријечи по свима овим нарјечијама. Мислим да непријатељи моји немају право што су написане и наштампане ријечи по западноме нарјечију узели међу узроке, које књигу ову ваља забранити говорећи да је пуна *шокцизма*.

У осталом како ја мислим о писању књига у нас и о нашојем списатељима и књижевницима, можете видјети у оној мојој књижици: «Вука Стеф. Караџића и Саве Текелије пиема високопреосвештеное Господину Платону Атанацковићу Владици Будимскоме, о Српском правопису са особитијем додацима о Српском језику. У Бечу, 1845», а особито из почетка у писму и на крају од стране 80.

Јамачно се може рећи да су се сви наши књижевници, и највећи моји непријатељи, помогли и једнако се помажу мојијем дјелима, али што их се мало онако помогло као што се помогао Ђуро Давичић и Бранко Радичевић и поп Димитрије из Сомбора, томе је узрок, што их највише мојијем мислима о језику крпе своје мисли и старо знање, а она су тројица све своје пређашње мисли и знање о језику оставили па по моме начину почели језик наново учити.